

THE CULTURAL AND INSTRUCTIVE ROLE OF THE PROVERBS. PRACTICAL WAYS FOR USING THE GHIDE: ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE, THE VERB

Viorica Vesa-Florea

Assist., PhD., „Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca

Abstract: The verb guide, Romanian as a Foreign Language the Verb, is a new working instrument which addresses to those interested in deepening their Romanian language knowledge. The volume contains, besides the 70 tables of verbs, conjugated at all the modes and tenses, 7 summary tables which offer the possibility to practise the verbal forms with the help of the tables, of the verb conjugation models at different modes and tenses, 700 verbs given as examples and 561 proverbs. As it is also a collection of thoughts, aphorisms, proverbs, this work gives samples of thinking and sensitivity representative for our culture, sources of moral and educational training. The proverbs deal with different themes and they are alphabetically grouped, according to the verb they contain. The work presents the role of the proverbs to favour the memorization, to get the attention and to facilitate the learning. All this contribute to the development of socio-cultural competence by assimilating some knowledge referring to the Romanian culture, to the interpersonal relations, to the thinking way, to the cultural values and to the paremiological richness of the people. As sometimes they are short, elliptic, other times rhythmic or rhymed, they are easy to be kept in mind. The proverbs express the essence, give conclusions, they are suggestive and they are worth a thousand words. Moreover, they urge to action. The work presents the cultural and educational role of the proverbs, practical ways to use them, types of exercises, working in team and interactive games.

Keywords: proverbs, cultural role, educational, exercises, interactive games

1. Introducere

Volumul de verbe, *R.L.S. Verbul*, apărut de curând la Editura Casa Cărții de Știință, a fost conceput în scopul atingerii unor obiective concrete: pe de o parte, necesitatea completării manualului folosit în clasă cu unele materiale suplimentare, oferirea unor informații în mod progresiv și echilibrat care să contribuie la însușirea corectă a formelor gramaticale ale verbului la diferite moduri și timpuri, sintetizarea cunoștințelor cu ajutorul unor tabele recapitulative, prezentarea unei viziuni panoramice în ceea ce privește abordarea verbului.

De asemenea, am urmărit facilitarea și stimularea conversației, crearea posibilității unei însușiri practice a limbii române prin intermediul exemplificărilor, a întrebărilor cu răspunsuri multiple, diversificate. Ca exemple ilustrative în cazul unor verbe, am oferit mai multe proverbe, mostre de gândire și de sensibilitate reprezentative pentru cultura românească, surse de instruire morală și educațională.

Lucrarea dezvoltă următoarele aspecte: a.) structura ghidului de verbe; b.) rolul cultural și educativ al proverbelor c.) modalități practice de utilizare, tipuri de exerciții, munca în echipă și jocuri interactive d.) concluzii.

2. Structura ghidului de verbe

Ghidul de verbe conține: 70 de tabele cu verbe, conjugate la toate modurile și timpurile, 7 tabele recapitulative, 700 de verbe exemplificate și 561 de proverbe.

Cele 700 de verbe sunt traduse în engleză și franceză, fiind folosite sub formă de întrebări-răspunsuri. Acestea corespund nivelelor de competență A1, A2, B1 și B2,

aferente *Cadrului european comun de referință* (CECR), altfel spus, nivelului “începător”, “fals începător”, “intermediar 1” și intermediar 2”.

Traducerea verbelor în cele două limbi de circulație internațională facilitează înțelegerea semnificației acestora; în plus, economisește timpul și eforturile consumate pentru a înțelege sensul cu ajutorul altor dicționare.

Lucrarea are ca public-țintă, pe lângă studenții din anul pregătitor, o paletă largă a publicului, adică orice persoană interesată să-și dezvolte competența de comunicare în această limbă în mod progresiv, unitar și în acord cu necesitățile comunicative cotidiene.

Volumul conține tabele recapitulative cu verbe reprezentative, selectate și conjugate la modurile personale și nepersonale, la diatezele activă, reflexivă și pasivă, tabele cu verbele neregulate, verbe pronominale cu dativul și cu acuzativul, construcții verbale folosite impersonal cu pronume în acuzativ și dativ, verbe cu două pronume, reflexiv în acuzativ și personal în dativ, tabele recapitulative cu verbe folosite cu acuzativul, verbe cu dativul, construcții verbale cu pronume personale în dativ, verbe impersonale, tabele recapitulative cu verbele cele mai folosite (150) din limba română.

Secțiunea de bază a ghidului o reprezintă exemplificările verbelor în enunțuri, prezentarea acestora sub formă de întrebări-răspunsuri. Această parte este mai puțin abordată și exersată de manualele de gramatică și de cărțile de verbe existente în biblioteci sau pe rafturile librăriilor. Valoarea practică a contextualizării verbelor s-a reflectat în performanțe superioare în ce privește însușirea strategiilor conversaționale specifice oralului și în testarea celorlalte competențe: înțelegere după auz, înțelegerea unui text scris, secțiunea de vocabular și gramatică sau în producerea creativă de text. Din acest motiv am rezervat un spațiu mai amplu exemplificării verbelor prin enunțuri diversificate și prin exprimări aforistice.

Volumul prezintă o colecție de nestemate culturale: proverbe, aforisme, cugetări care stimulează dezvoltarea competenței socio-culturale, sporesc și nuanțează cunoștințele referitoare la cultura noastră, la relațiile interpersonale, la valorile culturale și la bogăția paremiologică a poporului român.

3. Rolul cultural și instructiv al proverbelor

Ce este un proverb? *Dicționarul de neologisme* al limbii române definește proverbul astfel: „expresie populară succintă, cuprinzând o învățătură, o experiență de viață”.

Ce rol au proverbele în procesul familiarizării vorbitorilor cu limba și cultura existentă într-o anumită parte a lumii? Despre proverbe s-a spus; „Proverbele sunt giuvaerele popoarelor.” „Proverbele sunt cartea de aur a popoarelor.” „Un proverb este o scurtă propoziție obținută dintr-o lungă experiență.” (Miguel de Cervantes). Un popor african (din Nigeria) are o definiție mai neobișnuită a proverbului, numindu-l <<un cal care te poartă repede spre idei noi>>¹.

Proverbele nu doar instruiesc, ci și amuză, creează bună-dispoziție. Este un adevăr general acceptat faptul că amuzamentul depinde deseori de cultură, de personalitate, de educație, de dispoziția de moment, precum și de alți factori. Practic, toată lumea râde de câte ceva: de o povestioară amuzantă, de o surpriză plăcută, de o glumă sau de un joc de cuvinte inteligent. Familiarizarea vorbitorilor nonnativi cu proverbele românești înseamnă nu numai stabilirea unor paralele interculturale pentru a descoperi și compara o anumită cugetare cu alta, apropiată, dintr-o cultură diferită, ci și ocazii oferite de a se apropia de modul de a vedea lucrurile al oamenilor din aceste locuri, de a se amuza, de a relaxa atmosfera.

¹ „Trezii-vă”, 2003, 2, p. 9.

Când ne folosim cu înțelepciune de informațiile conținute în cărți, bibliotecile rămân, o poartă spre cunoaștere, pe care oricine o poate deschide. Nivelul de cultură și de educație influențează puternic modul de gândire al fiecărui individ.

În cazul vorbitorilor străini, contactul cu limba, cultura și civilizația din România reprezintă o provocare, o experiență interesantă pentru unii, o realitate șocantă pentru alții. Este nevoie de timp și energie pentru a te adapta la o alimentație, la o climă, la o limbă, la un mod de gândire, la un sistem de valori, la obiceiuri care sunt, uneori, total diferite de ceea ce știai înainte, precum și de eforturi pentru a-ți face prieteni noi. Mai multe chestionare au evidențiat o problemă aproape comună, sesizată de către studenții străini: lipsa unui cerc de cunoscuți, a unor persoane cu preocupări comune cu care aceștia să întrețină relații mai apropiate și care să diminueze într-o anumită măsură sentimentele negative pe care le trăiește, în general, o persoană „străină”.

Diferențele de cultură, precum și comunicarea, cu cele trei mari categorii de limbaje: verbal, paraverbal (vocea) și limbajul trupului (mimică, gestică, ținută vestimentară, privire) pot fi diferite, în funcție de contextul cultural, astfel încât unele acțiuni sunt considerate potrivite sau nepotrivite într-o altă cultură diferită. De exemplu, „în cultura asiatică se evită contactul vizual direct cu persoana cu care conversezi, iar râsul cu gura deschisă este considerat nepoliticos. În cultura chineză se evită îmbrățișările și sărutul atunci când o persoană este feliicitată; în schimb sunt frecvent folosite aplauzele pentru a exprima aprecierea, bucuria, admirația. În cultura japoneză aplecarea în față este o formă comună de salut; tăcerea este obișnuită, acceptată și nu e stânjenitoare. Semnul *OK* în unele țări mediteraneene este un gest trivial, în Franța semnifică zero, în Japonia este interpretat ca o cerere de bani.”²

Chiar și în privința interpretării culorilor, diferențele sunt mari: în cazul europenilor, roșul simbolizează pasiunea, sentimentul intens de iubire. În Afganistan și în Japonia roșul e interpretat negativ, transmițând ideea de violență, agresivitate, luptă, caracter demonic.

Femeilor din cultura noastră li se pare firesc și cataloghează drept politete, respectiv impolitețe, faptul de a li se acorda întâietate la intrarea într-o clădire sau sală ori de a fi ajutate la transportarea bagajelor. În Orient aceste gesturi nu sunt considerate întotdeauna potrivite, de aceea lipsesc adesea din comportamentul celor care provin din cultura respectivă, iar manifestarea acestora stârnește suspiciuni.

„În S.U.A. dacă privești prea insistent o femeie poți fi catalogat și acuzat de hărțuire sexuală. Ca regulă generală, în Orient femeia este cea care taie privirea, iar în Occident, mai curând bărbatul este cel care coboară privirea. ... În lumea arabă salutul obișnuit este însoțit sau urmat de strângerea de mână. Mâna poate fi dusă și în dreptul inimii, la care arabul poate să-ți pună mâna pe umărul drept și să-ți sărute obrații”³

La români, gestul de a da din cap înainte și înapoi transmite sensul de *da*, pe când mișcarea capului de la stânga la dreapta înseamnă *nu*. Spre deosebire de cultura noastră, bulgarii folosesc gesturile respective cu sens inversat, de aceea aceștia se familiarizează mai greu cu un limbaj diferit al corpului.

În China și în Japonia folosirea vestimentației de culoare deschisă transmite ideea de doliu, în România denotă tinerețe, rafinament, eleganță. În Africa idealul tradițional feminin înseamnă robustețe, forță, plinătate. În schimb, modelele diferite ale prezențelor feminine din țara noastră pot crea sentimente de inferioritate sau chiar adevărate complexe în rândul tinerelor provenite din țările respective, în unele situații

²Prutianu, Ș., *Antrenamentul abilităților de comunicare*, vol. I, Editura Polirom, Iași 2004, p. 194.

³Idem, p. 195.

acestea având consecințe grave precum: adoptarea unor diete drastice de slăbire, pierderea respectului de sine, tristețea, tendința de izolare sau depresia.

Nu de puține ori, cei care vin în contact cu obiceiurile locale etichetează drept bizare, neobișnuite sau cel puțin interesante anumite concepții și manifestări din această zonă geografică, diferențe care se atenuază progresiv prin receptarea noii culturi. În cazul studenților din anul pregătitor, acceptarea unor repere culturale diferite se realizează, mai puțin brutal și aceasta deoarece, în general, grupa este receptată drept un cadru familiar, ocrotitor, prietenos, perspectivă la care contribuie sensibil și atitudinea cadrelor didactice care predau la aceste grupe.

Ghidul de verbe este și o colecție paremiologică utilă, oferind exemple de cugetări, aforisme, proverbe pe teme diferite, grupate alfabetic, în funcție de verbul pe care îl conțin. Proverbele favorizează memorarea, captează atenția, și facilitează învățarea. Uneori sunt scurte, eliptice, altele ritmice sau rimate, ceea ce le face mai ușor de reținut. Deoarece esențializează, concluzionează, proverbele sunt sugestive și fac cât o mie de cuvinte. Iată câteva exemple:

Verbul *A da*, Proverbe: *Nu da oaia în paza lupului!// Darul ce îl dai la timp prețuiește îndoit./ Nu da sfaturi cui nu ți le cere!// Inima înțeleptului dă perspicacitate gurii lui, dar dă și putere de convingere buzelor lui./ De multe în lume am dat și tot nu m-am învățat!// Nu da cioara din mână pentru vrabia de pe gard!// Făgăduința dată e datorie curată./ Voința inimii dă aripi picioarelor./ Dați prejudecățile afară pe ușă și acestea vor intra pe fereastră.*

Verbul *A face*, Proverbe: *Omul gospodar își face vara sanie și iarna car./ Pasul scurt face viața lungă./ Nu toate insectele fac miere./ Un om înțelept face cât doi./ Vinovatul își face gura mare./ Vinul îl bei bun, dar el te face nebun./ Și la cuptorul mic se face focul mare./ Să-ți pară rău când faci ceva rău, nu după aceea!// Nu spune: „Cum a făcut el, așa îi voi face”!// Până nu faci foc, nu iese fum./ Răul, pe care și-l face omul singur, nimeni nu ar putea să i-l facă./ Plopul nu face pere, nici răchita vișinele (micșunele)./ Pe cine vrei să-l faci dușman, dă-i bani cu împrumutul!// Picătura, strop cu strop, face al mărilor potop./ Până nu plouă, nu se fac ciupercile.*

Verbul *A fi*, Proverbe: *Munca e brățară de aur./ Vorba lungă e sărăcia omului./ Vina recunoscută e pe jumătate iertată./ Lucrul odată început este pe jumătate făcut./ Nu este pădure fără uscături./ Tăcerea e de aur, vorba e de argint./ Ochii sunt fereastra sufletului./ Dragostea e o prietenie care cântă./ Unde-s mulți puterea crește./ Mai bine să fie mai târziu decât niciodată./ E mai bine puțin și bun decât mult și rău./ O inimă calmă este viața corpului/ Fii cu ochii-n patru!// Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă./ Bunătatea este mai bună decât frumusețea./ Foamea e cel mai bun bucătar./ Răzbunarea e arma nebulului./ Dacă pământul e bun, puțină apă îi trebuie./ Socoteala cinstită e prietenie lungă./ Și tăcerea e un răspuns./ Copiii sunt cinstea părinților, iar părinții - lauda copiilor./ Unde nu-i cap, vai de picioare./ Răbdarea este amară, dar fructele ei sunt dulci./ Zilele omului sunt ca floarea câmpului./ Amânarea e hoțul timpului.*

Verbul *A se îmbolnăvi*, Proverbe: *Cine nu s-a îmbolnăvit nu știe să aprecieze sănătatea./ Omul care s-a îmbolnăvit, chiar și mierea, simte că e amară./ Dacă te-ai îmbolnăvit, nu te ajută nici măcar un pat de aur./ O așteptare amânată îmbolnăvește inima, dar o dorință împlinită este un pom al vieții.*

Verbul *A se mânia*, *Proverbe: Cum apa nu stă pe munți, tot așa omul cu inimă mare nu se mânie tare./ Un om care se mânie stârnește certuri și face multe greșeli.*

Verbul *A prinde*, *Proverbe: Nu poți prinde pește fără să te uzi./ Pisica cu clopoței nu prinde șoareci./ Cu o lingură de miere prinzi mai multe muște decât cu un butoi de oțet.*

Verbul *A rămâne*, *Proverbe: Apa trece, pietrele rămân./ Cine caută prieteni fără cusur rămâne fără prieteni./ Dacă judeci pe cineva, nu-ți mai rămâne timp să-l iubești.*

Proverbele stimulează gândirea, sentimentele și simțul moral, necesitând, inițial, o înțelegere exactă a semnificației. Prin repetare, explicare și folosire se obține extinderea sensului, ceea ce va contribui, în cele din urmă, la dezvoltarea vocabularului.

Colecțiile paremiologice înglobează o serie de norme și valori sociale ce scot în evidență valoarea practică a înțelepciunii proverbiale, fac aluzii la moravuri și obiceiuri și sunt rezultatul observării cu înțelepciune a lucrurilor. Multe dintre zicători sunt o mărturie a observațiilor fine despre caracterul oamenilor. Acestea fie ridiculizează defectele, fie elogiază valoarea unor calități, precum: bunătatea, mila, hărnicia, onestitatea, răbdarea, loialitatea, iertarea ori iubirea. Zicerile esențializate nu sunt doar un mod mai înțelept de a vedea lucrurile, ci constituie îndemnuri la acțiune. Rezultatul învățării va fi mai mult decât memorarea mecanică a unor anumite exprimări metaforice. Persoana va fi impulsionată să asimileze noua informație, care îi va modela subtil sau în mod pregnant sensibilitatea, gândurile, sentimentele, cuvintele, acțiunile.

Proverbele exprimă și încrederea în capacitatea ființei umane de a face binele, întărind adevărul cuvintelor biblice: "Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră" (Geneza 1:26), adică omul a fost înzestrat cu calități divine, precum: iubirea, dreptatea, înțelepciunea, puterea și poate fi impulsionat să acționeze cu dreptate. Cunoașterea și înțelegerea acestora contribuie, credem, într-o anumită măsură la modelarea culturală, instructivă, educativă, morală a celor care învață limba română.

De exemplu, un tânăr, provenind din mediul lingvistic arab, mi-a povestit cum tatăl său, absolvent al Facultății de Medicină din România, a fost atât de atașat și de marcat de experiența trăită aici, încât a spus: „mi-au trebuit zece ani ca să-mi revin, pur și simplu nu mi-am putut scoate din minte și din inimă perioada trăită aici”. Ni s-a întâmplat și nouă, cred, să-i reîntâlnim după mai mult timp pe foștii noștri studenți și poate că ne-a venit să exclamăm: „Vorbești și gândești puțin ca un român acum!”, altfel spus, „conștient sau nu, ai luat cu tine ceva din experiența de aici, spațiul acesta cultural și lingvistic te-a influențat, te-a îmbogățit, a lăsat asupra ta o urmă de neșters!”.

4. Modalități practice de utilizare, tipuri de exerciții, munca în echipă și jocuri interactive

Proverbele constituie o sursă bogată de instruire, iar pentru a trage cât mai mari foloase e recomandabil ca acestea să fi exersate în cadrul unor exerciții diversificate, pornind de la exemplele oferite în ghidul de verbe. Itemii utilizați ar putea fi următorii:

a. Găsiți continuarea pentru proverbele prezentate. Acest joc se realizează cu ajutorul unor bilețele care conțin proverbele fragmentate în două părți. Cel care citește prima parte așteaptă completarea potrivită din partea altui participant. Prin repetare și oferirea de punctaje, persoanele se familiarizează, memorează și vor folosi, la rândul lor, unele dintre aceste proverbe în comunicare.

b. Copiați pe un bilețel un cuvânt-cheie dintr-un proverb, iar pe partea cealaltă scrieți proverbul în întregime. Așezați bilețelele astfel încât să fie vizibile doar cuvintele-

- cheie. Persoana sau grupa cealaltă va trebui să ghicească care este proverbul din care ați selectat fragmentul respectiv.
- c. Memorați cât mai multe proverbe care vă plac, apoi creați două grupe care să prezinte pe rând proverbele memorate.
 - d. Prezentați un proverb asemănător ca semnificație cu cel învățat în limba română din cultura voastră.
 - e. Folosiți unul sau mai multe proverbe alese în contexte diferite.
 - f. Completați spațiile punctate cu acele cuvinte care lipsesc dintr-un proverb.
 - g. Selectați dintre cuvintele oferite inițial pe cele potrivite pentru a completa spațiile libere.
 - h. Completați spațiile libere cu acele cuvinte care rimează.
 - i. Prezentați proverbul preferat grupei. Explicați de ce l-ați ales.
 - î. Explicați unui coleg, folosind propriile cuvinte, semnificația unui proverb.
 - j. Realizați o scurtă povestioară de 5-7 rânduri a unui proverb și prezentați-o grupei.
 - k. Povestiți o întâmplare interesantă din viața voastră și folosiți în final un proverb potrivit.
 - l. Citiți un anumit text literar și încercați să valorificați un proverb învățat.
 - m. Stabiliți o temă de activitate și selectați din carte cât mai multe proverbe care să se potrivească. Realizați activitatea respectivă pe două grupe și confrunțați rezultatele finale.
 - n. Alegeți anumite cuvinte-cheie și amintiți-vă unul sau mai multe proverbe în care acestea se regăsesc.
 - o. Alegeți un verb și încercați să găsiți un proverb care să utilizeze verbul respectiv.
 - p. Selectați un proverb și explicați de ce vă este util și ce v-ați propus să faceți pentru a-i da valoare practică.
 - r. Realizați sau căutați unele imagini sau caricaturi sugestive care să se potrivească proverbelor selectate de voi.

5. Concluzii

Familiarizarea vorbitorilor nonnativi cu proverbele românești înseamnă nu numai stabilirea unor paralele interculturale pentru a descoperi și compara o anumită cugetare cu alta, apropiată, dintr-o cultură diferită, ci și ocazii oferite de a-i familiariza pe aceștia cu specificul oamenilor din aceste locuri. De obicei, concluzia e aceeași: indiferent de țara de unde provin, oamenii iubesc bunătatea, amabilitatea, ospitalitatea, frumosul, hărnicia, dreptatea. Aceste constante sunt nunțate și completate de o bogată diversitate de proverbe românești care confirmă ideea diversității în unitate.

Mesajul transmis este clar: prin gândurile, sentimentele, cuvintele, gesturile și comportamentul nostru transmitem mesaje, de aceea este necesară o selectare atentă și o purificare a informațiilor, ținând cont de responsabilitatea serioasă de a-i instrui pe alții. Cum putem face acest lucru? Dacă accentuăm acele aspecte care îi apropie și îi unesc pe oameni, îi fac să se simtă apreciați, îi motivează să cultive valori morale și îi determină la acțiuni pozitive, în acord cu mesajul receptat.

În concluzie, competența de comunicare în limba română se dobândește prin asimilarea progresivă a noii culturi și este favorizată de cunoștințe suplimentare, dobândite personal. Utilizarea eficientă a ghidului de verbe poate contribui, credem, la însușirea unor informații noi, mostre concrete de limbă, cultură și civilizație care să facă fascinant și plăcut sinuosul drum al învățării.

BIBLIOGRAPHY

- Barbu, Ana Maria, *Dicționar, Conjugarea verbelor românești*, Editura Coresi, 2009.
- Gheorghe, Gabriel, *Proverbele românești și proverbele lumii romanice*, Editura Albatros, București, 1986.
- Grigore, Toma, *Verbe românești*, Editura Universitaria, Craiova, 1994.
- Negreanu, Constantin, *Structura proverbelor românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Popescu Sireteanu, Ion, *Dicționar de verbe românești*, Editura Demiurg, 2013.
- Prutianu, Ș., *Antrenamentul abilităților de comunicare*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Stan, Camelia, Stan Dragoș, *Discheta verbelor*, Editura Verba, 2008.
- Uricaru, Lucia, Goga, Mircea, *Verbes roumains Romanian Verb Verbe românești*, (ed. a II-a) Editura Echinoc, Cluj, 2007.